

Dołęga, Józef M.

Epistemologiczne zagadnienia sozologii

Studia Teologiczne 12, 325-332

1994

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Studia Teologiczne
Biał., Droh., Łom.
12(1994)

KS. JÓZEF M. DOŁĘGA

EPISTEMOLOGICZNE ZAGADNIENIA SOZOLOGII

Treść: Wstęp; I. Pojęcie sozologii; II. Definicja sozologii; III. Przedmiot i zakres badań sozologii; IV. Interdyscyplinarność sozologii; Zakończenie.

WSTĘP

Epistemologię rozumiemy jako teorię poznania naukowego, zajmującą się poznaniem naukowym w aspekcie jego treści, w odróżnieniu od aspektu formalnego poznania naukowego, którym zajmuje się logika, metodologia i metodyka lub technologia. Tak rozumiana epistemologia polega na zastosowaniu zasad teorii poznania do poznania naukowego i na analizowaniu problemów teoriopoznawczych napotykanych w toku pracy naukowej.

Do zagadnień epistemologicznych sozologii zaliczymy przede wszystkim analizę pojęcia tej nauki, konstrukcję definicji i określenie przedmiotu badań oraz zaakcentowanie cechy charakterystycznej sozologii badań naukowych — jaką jest interdyscyplinarność.

Podjęte zagadnienia może nie stanowią wyczerpującego zbioru epistemologicznych problemów sozologii, ale są istotnymi elementami w strukturze poznania naukowego w aspekcie epistemologicznym tej nauki.

I. POJĘCIE SOZOLOGII

Termin sozologia pochodzi od greckiego słowa *sodzo* i oznacza ochraniać, ratować. Termin ten do naukowego słownika polskiego wprowadził W. Goetel w 1965 roku. Według niego termin ten oznacza naukę o ochronie przyrody, o ochronie naturalnego środowiska człowieka. Od tego czasu upłynęło ćwierć wieku. W tym czasie termin *sozologia* wzbogacił się o nowe treści i większy zakres. Wyrazem tego jest bogata literatura w tym przed-

miocie¹. Termin ten jest również znakiem pojęcia nauki o ochronie środowiska, które funkcjonuje w tej dziedzinie wiedzy.

W analizie pojęcia sozologia uwzględnimy dwa jego aspekty: treściowy i zakresowy. W aspekcie treściowym podejmiemy elementy metodologiczne i przedmiotowe, natomiast w aspekcie zakresowym wskażemy na elementy tworzące zakres tego pojęcia.

W aspekcie metodologicznym² treść pojęcia sozologia mówi przede wszystkim o metodach służących do badań przedmiotu tej nauki. Uwzględnia się tutaj metody empiryczne, humanistyczne, filozoficzne i systemowe.

W aspekcie przedmiotowym³ dotyczącym treści pojęcia sozologia należy uwzględnić to, co stanowi treść zagadnień i problemów wchodzących w zakres naukowych badań sozologicznych. Skrótoowo można tutaj wymienić takie problemy i zagadnienia jak:

- opis faktyczny stanu przyrody w świecie i w Polsce;
- określenie obiektów, które zanieczyszczają i niszczą środowisko naturalne człowieka;
- szukanie środków zmniejszających zanieczyszczenie środowiska i wyeliminowanie źródeł zanieczyszczeń;
- badanie wpływu zmienionego środowiska na organizmy żywe i na człowieka;
- tworzenie zabezpieczeń prawnych i administracyjnych w skali międzynarodowej i krajowej, w celu realizacji programów ochrony naturalnego środowiska człowieka;

¹ A. Wodziczko, *Kierunki współczesnej ochrony przyrody*, PiT, (1935,4) s. 145 — 148; tenże, *Ochrona przyrody jako nauka i jej potrzeby*, CPO, 2(1945, 2-3) s. 8-15; W. Goetel, *Sozologia — nauka o ochronie przyrody i jej zasobów*, KA, 21(1972,1) s. 31-38; W. Michajłow, *Sozologia i problemy środowiska życia człowieka*, Warszawa-Wrocław-Kraków-Gdańsk 1975²; J.M. Dołęga, *Z zagadnień sozologii*, ZZFPiP, 4(1982) s. 328-337; *Człowiek i przyroda*, pod. red. A. Zdrójkowska, Warszawa 1986; Z. Wójcik, *By ziemia pozostała piękna i zasobna*, Warszawa 1986³, s. 20-36; J. Eibl-Eibesfeldt, *Galapagos — Arka Noego pośród Pacyfiku*, tłum. Z. Stromenger, Katowice 1988², s. 255-263.

² Por.: G.I. Marczuk, *Modelowanie matematyczne problemów środowiska naturalnego*, tłum. J. Rychlewski, Warszawa 1985; B. Główniak, *Modele obliczeniowe*, w: B. Główniak, E. Kempa, T. Winnicki, *Podstawy ochrony środowiska*, Warszawa 1985, s. 104-126; J. Juda, *Zasady stosowania analizy systemowej w kształtowaniu środowiska*, w: *Człowiek i środowisko*, cz. 1, red. H. Jurek, Warszawa-Kraków-Gdańsk 1978, s. 151-180; E. Tomaszewski, *Rola obserwacji satelitarnych w ochronie i kształtowaniu środowiska*, w: *Człowiek i środowisko*, cz. 2, red. H. Jurek, Warszawa-Kraków-Gdańsk 1979, s. 161-188; B. Główniak, *Krążenie zanieczyszczeń w biosferze i metody tzw. monitoringu*, w: tamże, s. 189-224.

³ Por.: K. Jacniacki, *Środowisko przyrodnicze i jego ochrona*, Warszawa 1989; J. Skoczyła, *Cywilnoprawne środki ochrony środowiska*, Warszawa 1986; *Człowiek przeciwko sobie*, pod red. A. Leńkowej, Warszawa 1986²; Z. Stromenger, *Przystosowani żyją dłużej*, Katowice 1988; G. Flemming, *Klimat — środowisko — człowiek*, tłum. M. Schmidt, Warszawa 1983; *Higiena — ochrona zdrowia*, pod red. C.W. Korczaka, Warszawa 1984¹⁰; *Ekonomiczne i socjologiczne problemy ochrony środowiska*, pod red. A. Ginsberta-Geberta, Wrocław-Warszawa-Kraków 1991; B. Fiedor, *Przyczynek do ekonomicznej teorii zanieczyszczenia i ochrony środowiska*, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź 1990; *Stres psychiczny w sytuacji kryzysu ekologicznego — Badania z zakresu sozopsychologii*, pod. red. A. Biela, Lublin 1984; N. Wolański, *Populacja ludzka jako bioinduktor stanu środowiska (środowiskowe uwarunkowania rozwoju biologicznego ludności Polski)*, NP, 1(1989) s. 31-56.

- budzenie świadomości moralnej i etycznej wrażliwej na jakość środowiska;
- wychowanie w duchu wrażliwości na wartość naturalnego środowiska człowieka na różnych szczeblach edukacji narodowej;
- prowadzenie badań technicznych i technologicznych w celu wprowadzenia urządzeń oczyszczających i technologii nieuciąźliwych dla środowiska;
- badanie wpływu środowiska na stan psychiczny człowieka;
- prowadzenie badań medycznych nad pojawiającymi się nowymi jednostkami chorobowymi, powstałym pod wpływem zmienionego środowiska;
- zabezpieczanie *czystych* rezerw genetycznych dla poszczególnych gatunków flory i fauny.

Wymieniony zestaw zagadnień i problemów nie jest kompletny, ale w sposób wystarczający ilustruje bogatą i zróżnicowaną treść pojęcia sozologii.

Do aspektu zakresowego pojęcia sozologii⁴ wchodzi problemy i zagadnienia dotyczące przyrody nieożywionej, przyrody ożywionej i antroposfery. Wszystkie te obszary rozpatrywane są w aspekcie ochrony naturalnych właściwości poszczególnych obiektów przyrodniczych i ich wpływu na życie i zdrowie człowieka. W aspekcie tym, który jest charakterystyczny dla sozologii, mieszczą się badania naturalnych właściwości obiektów nieożywionych i ożywionych oraz ich właściwości powstałych pod wpływem działalności człowieka. Badania te dotyczą również nowopowstałych właściwości środowiska i ich wpływu na zdrowie i życie człowieka oraz jaki ma to wpływ na kondycję innych gatunków żyjących na ziemi.

II. DEFINICJA SOZOLOGII

W początkowych stadiach powstawania i rozwoju nauki występują trudności z jej zdefiniowaniem. Taką sytuację obserwujemy w sozologii. Nauka ta jest w początkowej fazie rozwoju, mimo, że problematykę ochrony przyrody podejmowano już w XIX wieku.

Z zastanych definicji sozologii wybieramy dwa określenia tej nauki podane przez W. Michajłowa.

D1: *Sozologia nauka o ochronie przyrody, zajmuje się przyczynami, doraźnymi skutkami oraz dalszymi następstwami przemian zachodzących w wyniku działalności gospodarczej i społecznej człowieka zarówno w naturalnych, jak też i uprzednio odkształconych układach przyrodniczych na mniejszym lub większym obszarze biosfery. Zakresem swym obejmuje skuteczne sposoby zapobiegania ujemnym dla społeczeństw następstwom działalności człowieka*

⁴ Por. J. Gręczewski, *Wpływy pogody na zdrowie człowieka*, Warszawa 1972²; S. Tysza, J. Ponikowska, *Człowiek pogoda klimat*, Warszawa 1983²; N.W. Skinder, *Chemia a ochrona środowiska*, Warszawa 1991; S. Kozłowski, *Ochrona środowiska*, w: *Człowiek środowisko zdrowie*, pod red. J. Kopczyńskiego i A. Sicińskiego, Wrocław-Warszawa-Kraków 1990, s. 377-383; M. Nikonorow, *Główne skażenia ekologiczne żywności*, tamże, s. 321-332; J. Sommer, *System prawa a problemy środowiska i zdrowia*, tamże, s. 365-376.

w środowisku naturalnym bądź przynajmniej wskazuje możliwości maksymalnego ich zlagodzenia⁵.

D2: *Sozologia jest nauką o przyczynach i doraźnych skutkach a także dalszych następstwach przemian zachodzących zarówno w naturalnych, jak i uprzednio już odkształconych układach przyrodniczych na mniejszym lub większym obszarze biosfery w wyniku działalności społecznej i gospodarczej człowieka oraz o skutecznych sposobach zapobiegania jej ujemnym następstwom dla społeczeństw lub przynajmniej o możliwościach maksymalnego ich zlagodzenia⁶.*

Podane powyżej definicje sozologii są bardzo rozbudowane i w sposób szczegółowy określają przedmiot, zadania i zakres badań tej nauki. Określenia te sugerują, że sozologia ma charakter interdyscyplinarny, co determinuje wybór i konstrukcje metod badawczych stosowanych w tej nauce. W definicjach tych brakuje wskazania na potrzebę ujęć całościowych w badaniach sozologicznych.

W niniejszej pracy proponujemy następującą definicję sozologii:

D3: *Sozologia jest nauką o systemowej ochronie biosfery przed destrukcyjnym działaniem na nią antroposfery.*

Użyte w definicji wyrażenia wymagają wyjaśnień, a mianowicie: *systemowa ochrona, biosfera, antroposfera, destrukcyjne działanie.*

Systemowa ochrona — wyrażenie to wiąże się z systemowym podejściem do badań naukowych, które charakteryzują się całościowym ujęciem problematyki wraz ze wskazaniem na sprzężenia zwrotne między elementami wewnątrz systemu oraz ukazanie sprzężeń między systemem a jego otoczeniem. Przez system⁷ rozumiemy zespół różnych elementów wzajemnie ze sobą powiązanych oraz na siebie oddziaływujących stnowiących całość pod pewnym względem. Określenie to nawiązuje do filologicznego znaczenia terminu *system* w języku greckim i podkreśla skoordynowany układ elementów, zbiór tworzący pewną całość uwarunkowaną stałym uporządkowaniem jego części składowych w świecie realnym lub w sferze poznania logicznego. System stanowi całość w której elementy są powiązane relacjami oddziaływania i stanowią jego strukturę.

⁵ W. Michajłow, *Sozologia — nauka o ochronie i kształtowaniu środowisk*, w: *Nowe specjalności w nauce współczesnej*, s. 159.

⁶ W. Michajłow, *Sozologia i problemy środowiska życia człowieka*, s. 50.

⁷ Por.: *Mały słownik terminów i pojęć filozoficznych*, pod. red. A. Podsiad, Z. Więckowski, Warszawa 1983, s. 380-381; *Słownik wyrazów obcych*, red. naukowa J. Tokarski, Warszawa 1971, s. 723; J. Bocheński, *O systemie*, wykład wygłoszony w ATK 1987.11.05, SPhCh, 24(1988,2) s. 235-248; *Problemy metodologii badań systemowych*, tłum. E. Kaparisi, Warszawa 1973; S. Mynarski, *Elementy teorii systemów i cybernetyki*, Warszawa 1974; *Ogólna teoria systemów*, pod red. G.J. Klira, tłum. C. Bergman, Warszawa 1976; W. Sadowski, *Podstawy ogólnej teorii systemów — Analiza logiczno-metodologiczna*, tłum. A. Lewicka 1978; L. von Bartalanffy, *Ogólna teoria systemów — Podstawy, rozwój, zastosowanie*, tłum. E. Waydyłło-Woźniak, Warszawa 1984; M. Lubański, *Informacja — System*, w: M. Heller, M. Lubański, S.W. Ślaga, *Zagadnienia filozoficzne współczesnej nauki*, Warszawa 1982², s. 14-70; *Nauka — Technika — System*, pod red. W. Gasparskiego i Danuty Miller, Wrocław... Łódź 1981.

Każdy system otwarty ma swoje otoczenie. W przyrodzie i w poznaniu ludzkim występują przede wszystkim systemy otwarte. Otoczenie jest to rzeczywistość, która wchodzi lub może wchodzić w relacje z systemem. Zatem *systemowa ochrona* biosfery oznacza całościowe i wszechstronne działanie człowieka na rzecz ochrony przyrody w sferze nauki, techniki, technologii, pedagogiki i dydaktyki.

Termin *biosfera*⁸ oznacza przestrzeń zamieszkałą przez organizmy żywe. Przestrzeń ta obejmuje następujące obszary:

- 1 — powierzchnię ziemi i jej górną warstwę, około 2-3 km w głąb litosfery, głębiej w skorupie ziemskiej spotykane są tylko bakterie;
- 2 — dolną część atmosfery do wysokości kilkuset metrów, wyżej unoszone są w atmosferze bakterie, zarodniki i najdrobniejsze owady;
- 3 — całą hydrosferę, czyli wszystkie wody znajdujące się na kuli ziemskiej.

Termin *antroposfera* oznacza całą przestrzeń różnorodnej działalności człowieka, a mianowicie: gospodarczą, społeczną, socjalną, kulturalną, polityczną, naukową, twórczą i wytwórczą.

Wyrażenie *destrukcyjne oddziaływanie* oznacza całą działalność człowieka, która wchodzi w konflikt z biosferą, która zakłada naturalne środowisko życia oraz wpływa na strukturalne zmiany genetyczne niektórych roślin i zwierząt, w tym również i człowieka.

III. PRZEDMIOT I ZAKRES BADAŃ SOZOLOGII

Przedmiotem badań sozologii w sensie ogólnym jest wzajemne oddziaływanie biosfery i antroposfery. W języku tradycyjnym jest to materialny przedmiot badań tej nauki. Natomiast formalnym przedmiotem badań sozologii jest ochrona, osłona biosfery przed destrukcyjnym działaniem na nią antroposfery. Ten aspekt ochrony, osłony biosfery przed szkodliwym działaniem na nią antroposfery stanowi o specyficzności i odrębności sozologii od innych nauk o biosferze, antroposferze i ich wzajemnych relacjach.

Przy takim ujęciu przedmiotu badań sozologii, w zakres tego przedmiotu wchodzi przyroda nieożywiona i ożywiona rozumiana jako kosmo-bio-geograficzne środowisko życia, które pod wpływem oddziaływania antroposfery ulega zmianom, a czasem ulega destrukcji. W zakres takiego pojęcia przedmiotu badań sozologii wchodzi rośliny i zwierzęta oraz ich struktury genetyczne, prawidłowy rozwój i rozwój zakłócony pod wpływem działania antroposfery. Należy tutaj również środowisko fizyczne, w którym tkwi biosfera, a mianowicie: atmosfera, hydrosfera, litosfera i kosmosfera.

⁸ Por.: *Biosfera i jej zasoby*, tłum. S. Rajpert i L. Biegański, Warszawa 1976; *Kleine Enzyklopädie Leben*, Herausgeber: E. Geissler, E. Libbert, J. Nitschmann, G. Thomas-Petersein, Leipzig 1978, s. 13; *Biosfera*, red. A. Witkowska, tłum. B. Molski, Warszawa 1973.

Po tych ogólnych stwierdzeniach dotyczących przedmiotu badań sozologii należy zasygnalizować szczegółowe zagadnienia podejmowane w sozologicznych badaniach naukowych. Zagadnienia te wchodzą w zakres badań sozologii i dotyczą biosfery, antroposfery i relacji między nimi.

Do zagadnień dotyczących biosfery należą problemy natury biologicznej i biologiczno-genetycznej. Zadania związane z tą problematyką dotyczą aktualnego opisu stanu biosfery z uwzględnieniem jej środowiska atmosferycznego, wodnego, geologicznego, a nawet kosmicznego.

Do zagadnień sozologicznych związanych ze zjawiskami w antroposferze należą problemy dotyczące stanu biologicznego i biologiczno-medycznego populacji ludzkich w poszczególnych narodach i na całych kontynentach oraz problematyka związana z sozotechniką⁹, szopsychologią¹⁰, sozoekonomią¹¹, prawem ekologicznym¹², etyką ekologiczną¹³.

Do zagadnień powstałych w wyniku oddziaływań antroposfery z biosferą należą problemy dotyczące destrukcji biosfery. Do nich należą:

- problemy fizycznego środowiska biosfery;
- problemy biologicznego środowiska;
- zagadnienie klasyfikacji zagrożeń życia i zdrowia człowieka;
- problemy zagrożeń życia w małych, dużych i makro- regionach;
- zagadnienie zagrożeń poszczególnych populacji, a nawet całych gatunków czy ras, zarówno w faunie jak i w florze.

IV. INTERDYSCYPLINARNOŚĆ SOZOLOGII

Wychodząc z założenia o jedności nauki, zwłaszcza w sensie jej struktury logicznej i stosowania jednolitego systemu metod logicznych, które stanowią najtrwalszą cechę współczesnej nauki oraz wpływu jednych badań na drugie

⁹ Por.: *Sozologia i sozotechnika*, red. W. Goedel, ZNAGH, 21(1971) zeszyt specjalny; B. Głowiak, J. Pecyna, *Technologia oczyszczania gazów odlotowych*, w: B. Głowiak, E. Kempa, T. Winnicki, *Podstawy ochrony środowiska*, s. 129-156.

¹⁰ Por.: K. Leszczyński, *Rachunek społeczno-ekonomiczny w ochronie środowiska naturalnego*, w: *Środowisko i Człowiek*, cz. 1, s. 95-116; T. Winnicki, *Ekonomiczne problemy ochrony środowiska*, w: *Podstawy ochrony środowiska*, s. 323-336; K. Zabierowski, *Ekonomiczne podstawy ochrony przyrody*, w: *Ochrona przyrodniczego środowiska człowieka*, s. 363-386.

¹¹ Por.: *Stres psychiczny w sytuacji kryzysu ekologicznego — Badania z zakresu szopsychologii*, pod red. A. Biela, Lublin 1984.

¹² Por.: W. Brzeziński, *Problematyka prawna ochrony środowiska*, w: *Człowiek i Środowisko*, cz. 1, s. 117-150; *Skuteczność prawa ochrony środowiska w warunkach reformy gospodarczej*, pod red. J. Sommera, Wrocław... Łódź 1990; *Prawo człowieka do środowiska naturalnego*, pod red. J. Sommera, Wrocław... Łódź 1987.

¹³ Por.: T. Ślipko, *Granice życia — Dylematy współczesnej bioetyki*, Warszawa 1988, s. 22-75; J. Aleksandrowicz, *Sumienie ekologiczne*, Warszawa 1985²; F. Wronowski, *Ewangelizacja porządku doczesnego*, Łomża 1990, s. 142-159; tenże, *Ojczyzna oczekiwana*, Łomża 1991, s. 152-154.

i ich wzajemnych zależności¹⁴, interdyscyplinarność sozologii jest zjawiskiem oczywistym w procesie naukotwórczym potwierdzającym założenie o jedności nauki.

Sozologiczna problematyka naukowa narzuca konieczność podejmowania interdyscyplinarnych badań w sozologii. Do rozwiązywania tej problematyki potrzebna jest współpraca z następującymi naukami: ekologią, ekonomią, naukami technicznymi i technologicznymi, etyką i pedagogiką¹⁵. Z tej współpracy między kształtującą się nauką — sozologią, a wymienionymi wyżej naukami, powstają nowe specjalizacje naukowe, jak na przykład: sozotechnika, sozoekonomia, sozopsychologia, sozoetyka — etyka ekologiczna, prawo ekologiczne lub sozologiczne¹⁶.

W ogólności można stwierdzić, że sozologiczna problematyka naukowa występuje w wielu naukach¹⁷, a zagadnienia szczegółowe podejmowane są w takich dyscyplinach jak: nauki medyczne, nauki biologiczne, nauki o ziemi i planowaniu przestrzennym, nauki techniczne, nauki ekonomiczne, nauki prawne i administracyjne, nauki społeczne i humanistyczne. Należy w tym miejscu dodać, że sozologiczna problematyka naukowa nie jest obojętna dla kosmofilozofii, biofilozofii i antropofilozofii.

Badania z zakresu sozologii jako nauki o systemowej ochronie biosfery przed destrukcyjnym oddziaływaniem na nią antroposfery, wymuszają podejście interdyscyplinarne do przedmiotu badań, aby podejmowane problemy były wyczerpująco i wszechstronnie rozwiązane. Ponadto nauka ta ma charakter unifikujący badania z zakresu wielu dyscyplin naukowych. Na jej terenie mogą powstawać teorie scalające osiągnięcia z różnych nauk.

ZAKOŃCZENIE

W artykule tym ukazano podstawową problematykę epistemologiczną sozologii, a mianowicie: analizę pojęcia, konstrukcję definicji, przedmiot i zakres

¹⁴ Por.: B. Prandecka, *Strategia ochrony środowiska — podstawy interdyscyplinarne*, w: *Ekonomiczne i socjologiczne problemy ochrony środowiska*, s. 9-20; F. Russell, M. Garbuny, H. Hooke, *Nauka o nauce — metody objaśnienia zjawisk fizycznych*, tłum. W. Łucjanek, Warszawa 1968, s. 13-16; E. Nagel, *Struktura nauki — Zagadnienia logiki wyjaśnień naukowych*, tłum. pod red. B. Kuczyńskiej, Warszawa 1970, s. 7-9; T. Czeżowski, *O jedności nauki*, w: *Fragmety filozoficzne*, seria 3, Warszawa 1967, s. 17-27; tenże, *O związku między naukami aksjomatycznymi a naukami empirycznymi*, SP, 18(1973) s. 11-18; S. Kamiński, *Stosunek między poznaniem empirycznym a nieempirycznym w nauce*, w: *Z zagadnień kultury chrześcijańskiej*, Lublin 1973, s. 253-264.

¹⁵ Por.: S. Myczkowski, *Ochrona przyrody w szkolnictwie i wychowaniu*, w: *Ochrona przyrodniczego środowiska człowieka*, s. 97-106; K. Dubel, *Edukacja ekologiczna jako warunek zrównoważonego rozwoju w Polsce*, III Międzynarodowe Seminarium Ekologiczne, Pokrzywna 1991, s. 1-8; I. Jarzyńska, *Kształcenie studentów nauczania początkowego w zakresie ochona środowiska przyrodniczego człowieka*, tamże, s. 1-12; M. Szyrej, *Edukacja środowiskowa prowadzona w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Częstochowie*, tamże, s. 1-14; L. Tomczyńska, *Aktywne nauczanie współpracy z przyrodą — potrzeby, wymagania, możliwości*, tamże, s. 1-13.

¹⁶ Por.: J. Aleksandrowicz, P. Waszczenko, *Środowisko w perspektywie medycznej: humanizm ekologiczny szansą przetrwania*, CŚZ, s. 83-92; R.W. Gutt, *Problem wzorca lekarza i innych pracowników służby zdrowia*, CŚZ, s. 468-476; T. Ślipko, *Granice życia*, s. 22-70.

¹⁷ Por.: *Zadania nauki w dziedzinie racjonalnego kształtowania środowiska człowieka*, red. wyd. J. Stępień, Wrocław... Gdańsk 1974, s. 40-88.

badania i interdyscyplinarność jako coś charakterystycznego dla badań sozologicznych. Przedstawiony zarys epistemologicznej problematyki sozologii domaga się dalszych pogłębionych analiz epistemologicznych w ramach filozofii nauki i ekofilozofii.

EPISTEMOLOGY OF SOZOLOGY

SUMMARY

The article includes analysis: notion of sozology; definition of sozology; subject researching of sozology and analysis, which lead to a conclusion, that sozological research is of interdisciplinary character in both epistemological and unified approach. On the grounds of that research theories joining the achievements of different sciences in this scope of interest may be created.